

ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

EVALUATION OF FUNCTIONING OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

У статті проведено оцінювання функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. Доведено, що у вітчизняного страхового ринку були внутрішні причини, ризики, які реалізувались низкою протиріч, які не вирішилися, а призвели до фінансової кризи. По-перше, це протиріччя між високими темпами зростання страхових премій та відносно низькою капіталізацією страховиків. По-друге, протиріччя між високими темпами зростання страхової премії та низькою рентабельністю страхових операцій, яка є наслідком неправильної методології під час оцінювання фінансових результатів діяльності страхових організацій. По-третє, протиріччя між високими темпами розвитку та нерозвинутою системою продажів страхових послуг. По-четверте, протиріччя між високими темпами розвитку страхових організацій та відсутністю ефективних форм управління, що значною мірою породжено дефіцитом кваліфікованих фахівців, а також відсутністю пріоритетного інтересу з боку акціонерів страхової компанії до її результатів.

Ключові слова: страховий ринок, глобалізація, страхові організації, страхові послуги, ризики, фінансова криза.

В статье проведено оценивание функционирования страхового рынка Украины в

условиях глобализации. Доказано, что у отечественного страхового рынка были внутренние причины, риски, которые реализовались рядом противоречий, которые не решились, а привели к финансовому кризису. Во-первых, это противоречие между высокими темпами роста страховых премий и относительно низкой капитализацией страховиков. Во-вторых, противоречия между высокими темпами роста страховой премии и низкой рентабельностью страховых операций, которая является следствием неправильной методологии при оценивании финансовых результатов деятельности страховых организаций. В-третьих, противоречия между высокими темпами развития и неразвитой системой продаж страховых услуг. В-четвертых, противоречия между высокими темпами развития страховых организаций и отсутствием эффективных форм управления, что в значительной степени порождено дефицитом квалифицированных специалистов, а также отсутствием приоритетного интереса со стороны акционеров страховой компании к ее результатам.

Ключевые слова: страховой рынок, глобализация, страховые организации, страховые услуги, риски, финансовый кризис.

УДК 336. 71.339

<https://doi.org/10.32843/infrastruct41-42>

Житар М.О.

к.е.н., доцент, заступник директора
Навчально-науковий інститут фінансів,
банківської справи
Університет державної фіскальної
служби України

Zhytar Maksym

University of the State Fiscal Service
of Ukraine

The article assesses the functioning of the insurance market of Ukraine in the context of globalization. The analysis was carried out on the basis of the structure of the insurer's expenses for insurance activities, which is embedded in the burden of the net rate, and not by the method of analysis of financial statements. Such segments as the market of socially oriented types of insurance, the market for third party liability insurance, and the property insurance market have been studied. Since the basis of this segmentation is the separation of insurance objects, they are characterized by some features in assessing risks and resolving insurance cases. It is noted that in Ukraine only 15.7% of gross insurance premiums in the field of general insurance are accounted for by health and performance insurance. When in most OECD countries this indicator in 2017 was significantly higher, namely: in Austria – 28% of the general insurance market, Belgium – 29%, Denmark – 24%, Finland – 28%, France – 50%, Germany – 39%, Ireland – 34%, Portugal – 37%, Slovenia – 41%. It is proved that it is necessary to significantly intensify the activities of the entities of the insurance market of the insurance of personal entities in Ukraine as one of the levers of the rapid development of health insurance and performance. It is proved that the domestic insurance market had internal reasons, the risks that were realized, due to a number of contradictions, were not resolved, but led to a financial crisis. Firstly, this is a contradiction between the high growth rates of insurance premiums and the relatively low capitalization of insurers. Secondly, the contradictions between the high growth rates of the insurance premium and the low profitability of insurance operations, which is the result of an incorrect methodology in assessing the financial performance of insurance organizations. Thirdly, the contradictions between the high pace of development and the underdeveloped system of sales of insurance services. Fourth, the contradictions between the high pace of development of insurance organizations and the lack of effective forms of management, which is largely due to a shortage of qualified specialists and the lack of priority interest on the part of shareholders of the insurance company.

Key words: insurance market, globalization, insurance organizations, insurance services, risks, financial crisis.

Постановка проблеми. Масштаби та темпи соціально-економічного зростання в економічних системах трансформаційного типу насамперед зумовлені діалектичним співвідношенням фінансової архітектури та держави, яка диктує «правила гри» для цивілізованої конкуренції між ринковими суб'єктами, що обумовлює підвищення якості пропонованих фінансових послуг. Якщо говорити про ефективність фінансової архітектури економіки країни, то варто відзначити результати діяльності її сфер та ланок, серед яких важливе місце посідає саме функціонування страхового ринку. Нині ринок страхових послуг вимагає від страховиків покращення стандартів своєї роботи

для досягнення міжнародного рівня конкуренції. Відповідно, для конкурентоспроможної діяльності вітчизняних страхових компаній важливою умовою виживання страхового бізнесу за відкритого міжнародного страхового ринку є впровадження інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі теоретичні засади, стратегічні аспекти та питання, пов'язані з оцінюванням функціонування страхового ринку України, знайшли відображення в роботах таких вітчизняних та закордонних дослідників, як В. Базилевич, В. Баранова, Л. Богріновцева, А. Болдова, Ю. Вергелюк, Н. Виговська, О. Гаманкова, О. Козьменко,

Л. Лебединська, О. Кривицька, М. Кужелєв, С. Онишко, Л. Ремньова, Р. Пікус, І. Собко, Н. Ткаченко, А. Шолойко, І. Школьник, Л. Худолій, Д. Каммінс, Д. Хофман, Д. Хемптон.

Постановка завдання. Метою статті є оцінювання функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. Досягнення поставленої мети може бути реалізовано через проведення аналізу фінансових показників ринку страхування, ринку життя в Україні, структури витрат на ведення справи страховиків, які здійснюють страхування життя, ринку добровільного та обов'язкового страхування відповідальності перед третіми особами в Україні. Проведений аналіз дасть можливість виокремити внутрішні причини та ризики вітчизняного страхового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відзначимо, що для дослідження фінансових потоків інфраструктурних суб'єктів страхового ринку слід проводити аналіз на основі структури витрат страховика на здійснення страхової діяльності, яка закладена в навантаженні до нетто-ставки, а не методом аналізу фінансової звітності, а також вивчати за такими сегментами, як ринок соціально орієнтованих видів страхування, ринок страхування відповідальності перед третіми особами та ринок страхування майна, оскільки в основі цієї сегментації лежить поділ за об'єктами страхування, для яких характерні деякі особливості щодо оцінювання ризиків та врегулювання страхових випадків. Це певною мірою впливає на фінансові потоки.

Доцільно відзначити, що в Україні тільки 15,7% валових страхових премій у сфері загального страхування припадають на страхування здоров'я та працездатності [1; 2], тоді як у більшості країн ОЕСР цей показник у 2017 році був значно вищим, а саме в Австрії він становив 28% ринку загального страхування, у Бельгії – 29%, у Данії – 24%, у Фінляндії – 28%, у Франції – 50%, в Німеччині – 39%, в Ірландії – 34%, у Португалії – 37%, у Словенії – 41% [3].

Актуальним є підсумування динаміки розвитку ринку соціально орієнтованих видів страхування в Україні та діяльності суб'єктів його інфраструктури. Згідно зі ст. ст. 6, 7 Закону «Про страхування» ризикове особисте страхування проявляється як у добровільній, так і в обов'язковій формах [4], але добровільне страхування має перевагу, що вказує на певний рівень свідомості страхувальників щодо потреби захисту здоров'я та працездатності, без яких значно зменшуються можливості отримання доходу.

Згідно з даними, які були проаналізовані, ринок добровільного страхування особистих об'єктів у 2018 році збільшився на 153,6% порівняно з 2012 роком. У загальному фінансовому потоці ринку добровільного страхування особистих об'єктів під виглядом руху страхових платежів та страхових виплат більш ніж в два рази перевищують фінансові потоки ринку обов'язкового страхування особистих об'єктів, на якому значення чистих страхових виплат не досягло 5% протягом останніх декілька років. Це положення вказує на обов'язковість перегляду головних видів страхування особистих об'єктів у процесі їх реформування [5].

Доречним є окреслення стану ринку страхування життя в Україні та перспектив розвитку його інфраструктури. Напрями розвитку страхування життя в Україні протягом 2012–2018 років представлені в табл. 1.

Згідно з даними, представленими у табл. 1, чисельність договорів зі страхування життя зросла, тому ВСП на один такий договір у 2018 році збільшилися на 16,0% порівняно з 2012 роком. З урахуванням того, що у сфері страхування життя вже настав час проведення страхових виплат за більшістю договорів, РВСВ збільшився в чотири рази (з 4,5% у 2012 році до 18,0% у 2018 році) [6; 7].

Структура ринку страхування життя в Україні за валовими страховими платежами дає можливість з'ясувати найпоширеніші види страхування життя (табл. 2).

Таблиця 1

Фінансові потоки на ринку страхування в Україні протягом 2012–2018 років

Показник	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Темп приросту 2018/2012 роки, %
ВСП, млн. грн.	1 809,5	2 476,7	2 159,8	2 186,6	2 756,1	2 913,7	3 906,1	115,9
ВСВ, млн. грн.	82,1	149,2	239,2	491,6	418,3	556,3	704,9	758,6
РВСВ, млн. грн.	4,5	6,0	11,1	22,5	15,2	19,1	18,0	301,0
Кількість договорів, млн. шт.	2,5	3,5	1,3	1,5	1,3	1,4	2,9	16,0
ВСП на 1 договір, грн.	731,6	711,4	1 700,1	1 462,4	2 046,6	2 046,1	1 346,1	84,1

Примітка: ВСП – валові страхові платежі, ВСП – валові страхові виплати, РВСВ – рівень валових страхових виплат

Джерело: розраховано автором на основі [1; 2]

Таблиця 2

Структура ринку страхування життя в Україні протягом 2012–2018 років, %

Рік	Види страхування життя				
	страхування довічної пенсії, страхування ринку настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду	страхування, яким передбачено досягнення застрахованою особою визначеного договором пенсійного віку	інші види накопичувального страхування	страхування життя на випадок смерті	інші види страхування життя
2012	0,03	2,43	46,68	2,49	48,37
2013	0,03	1,89	38,66	1,67	57,75
2014	0,03	1,13	49,66	7,44	41,74
2015	0,02	0,88	62,28	6,42	30,30
2016	0,01	0,71	60,43	112,96	26,89
2017	0,00	0,95	60,80	4,68	33,58
2018	0,00	1,14	56,01	5,07	37,78

Джерело: розраховано автором на основі [1; 2]

Таблиця 3

Структура витрат на ведення справи страховиків, які здійснюють страхування життя в Україні, протягом 2012–2018 років, %

Рік	Види витрат на ведення справи					
	витрати пов'язані з укладанням та пролонгацією договорів страхування (аквізиційні витрати)	зокрема, на агентські винагороди	витрати пов'язані з укладанням та пролонгацією договорів перестраховання	витрати пов'язані з регулюванням страхових випадків (ліквідаційні витрати), які сталися у звітному періоді	зокрема, на оплату	
					експертних (оцінних) робіт	послуг установ асистансу
2012	99,96	98,7	0,01	0,03	0	0
2013	99,90	96,4	0,05	0,02	0	0
2014	99,90	99,1	0,03	0,04	0	0
2015	99,90	80,8	0,04	0,06	0	0
2016	99,90	91,3	0,03	0,05	0	0
2017	99,90	98,2	0,03	0,04	0	0
2018	99,94	99,92	0,02	0,03	0	0

Джерело: розраховано автором на основі [1]

Згідно з даними табл. 2 найпопулярнішими видами страхування життя в Україні є інші види накопичувального страхування (майже 38% у 2018 році). Незадовільне положення склалося щодо страхування, яким передбачено отримання застрахованою особою окресленого договором пенсійного віку (тільки 1,14% ринку страхування життя у 2018 році порівняно з 2,43% у 2012 році), а у 2017–2018 роках перестав формуватися попит на страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду (НПФ) [1; 2].

Як відзначають Н. Ткаченко та О. Кривицька, «в Україні протягом 2012–2018 років стала активною діяльність страхових посередників, що виявилось у прирості одержаних страхових платежів зі страхування життя за договорами, укладеними посередниками» [8]. Однак при цьому фінансові потоки

таких суб'єктів інфраструктури ринку страхування життя в Україні, як страхові агенти, мають вагому перевагу перед фінансовими потоками страхових брокерів. Згідно з вищезгаданою інформацією слід розглянути фінансові потоки інфраструктурних суб'єктів ринку страхування життя в Україні через структуру витрат на реалізацію справи страховиків (табл. 3).

Спираючись на інформацію, наведену в табл. 3, можемо узагальнити, що у сфері страхування життя найважливішу роль виконують страхові агенти (агентські винагороди становлять понад 90% у структурі аквізиційних витрат), а беручи до уваги особливість виду страхування, можемо сказати, що не мають попиту послуги таких інфраструктурних суб'єктів, як експерти з оцінювання збитку.

Відносно новим в інфраструктурі ринку страхування життя є «проект життя», сформований

Фінансові потоки на ринку добровільного та обов'язкового страхування відповідальності перед третіми особами в Україні протягом 2012–2018 років, млн. грн.

Рік	Добровільне страхування*				Обов'язкове страхування**				Всього ЧСП	Частка ЧСП у загальних ЧСП, %
	ВСП	ЧСП	ЧСВ	РЧСВ, %	ВСП	ЧСП	ЧСВ	РЧСВ, %		
2012	1 631,6	1 530,7	204,8	13,4	2 931,4	2 866,9	990,7	34,6	4 397,6	21,7
2013	2 959,5	1 816,4	140,3	7,7	3 101,7	2 870,5	1 046,3	36,4	4 686,9	21,7
2014	2 267,1	1 174,8	116,4	9,9	3 333,4	3 058,8	1 130,1	36,4	4 686,9	21,7
2015	2 639,5	1 809,2	590,6	32,6	4 291,6	3 981,5	1 304,6	32,8	5 790,7	25,9
2016	2 867,3	2 175,5	1 189,2	54,7	4 933,1	4 598,7	1 696,7	36,9	6 774,2	25,6
2017	3 619,8	2 253,7	355,0	15,8	5 314,9	5 011,5	2 225,5	44,4	7 265,2	25,5
2018	4 230,4	2 662,9	155,9	5,9	6 292,0	5 949,5	2 509,2	42,2	8 612,4	25,0
Темп приросту 2018/2012 років, %	159,3	74,0	-23,9	-56,0	114,6	107,5	153,3	22,0	95,8	15,4

Примітка: ВСП – валові страхові премії, ЧСП – чисті страхові премії, ЧСВ – чисті страхові виплати, РЧСВ – рівень чистих страхових виплат * до розрахунку ВСП, ЧСП, ЧСВ з добровільного страхування відповідальності, включаючи страхування кредитів (зокрема, відповідальність позичальника за несплату кредиту), ** без включення даних щодо авіаційного страхування цивільної авіації, тому що це є комплексним видом страхування, що включає особисте, майнове страхування та страхування відповідальності

Джерело: розраховано автором на основі [1; 2]

Таблиця 5

Структура ринку добровільного страхування відповідальності перед третіми особами в Україні протягом 2012–2018 років, %

Рік	Види добровільного страхування				
	страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачена п. п. 12–14 ст. 6 Закону України «Про страхування»)	страхування кредитів (зокрема, відповідальності позичальника за непогашення кредиту)
2012	5,4	0,30	0,5	62,0	31,8
2013	3,7	0,02	0,2	61,4	34,7
2014	5,9	0,10	0,3	63,5	30,2
2015	8,1	0,40	0,2	78,0	13,2
2016	7,6	0,70	0,1	73,0	18,5
2017	8,1	0,80	0,2	80,8	10,1
2018	12,6	0,20	0,2	60,7	26,3

Джерело: розраховано автором на основі [1]

на базі «української федерації убезпечення», який з'єднав страхові компанії «МетЛайф», «ІНГО Україна Життя», «АХА Страхування Життя», «Граве Україна страхування життя», «АСКА-життя», «Уніка життя», на які припадають 92% акумульованих страхових премій за 9 місяців 2017 року. Метою цього проєкту є згуртована робота з розвитку ринку страхування життя в країні [9; 10].

Ступінь розвиненості ринку страхування відповідальності перед третіми особами говорить про рівень розвитку страхової галузі та сприйняття

наслідків спричинення шкоди життю, здоров'ю та майну третіх осіб. Відповідно, в країнах – членах ОЕСР частка чистих страхових премій у 2017 році лише зі страхування загальної відповідальності (як правило, відповідальність підприємців без урахування автотранспортної та професійної відповідальності) в ризиковому страхуванні в середньому складала 6%, значення в деяких країнах перевищувало 10% [11], тоді як в Україні все добровільне страхування відповідальності протягом 2012–2018 років перебувало в межах 4–8% чистих страхових премій з ризикового страхування [1]. Це

потребує дослідження особливостей фінансових потоків суб'єктів ринку страхування відповідальності [12].

Головними частинами ринку страхування відповідальності перед третіми особами в Україні є добровільне та обов'язкове страхування (табл. 4).

Згідно з даними табл. 4 чисті страхові премії з обов'язкового страхування відповідальності перед третіми особами протягом 2012–2018 років приблизно вдвічі перевищують ЧСП з добровільного страхування відповідальності, однак за такої великої кількості види обов'язкового страхування відповідальності залишаються формальними [13]. Значення ЧСВ з обов'язкового страхування відповідальності протягом аналізованого періоду перебувало в межах 33–44%, коли значення з добровільного страхування відповідальності сягнуло цього показника й значно перевищило його тільки у 2015–2016 роках.

Аналіз структури ринку добровільного страхування відповідальності перед третіми особами за валовими страховими платежами дав можливість визначити, що значно поширеним видом є страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачена п. п. 12–14 ст. 6 Закону України «Про страхування» [13]) (табл. 5).

Згідно з даними табл. 7 страхування відповідальності власників повітряного та водного транспорту (з урахуванням відповідальності перевізника) не має великого попиту в Україні.

Також зменшились обсяги страхування кредитів (зокрема, відповідальності позичальника за невилплату кредиту) протягом 2015–2017 років порівняно з 2012–2014 та 2018 роками, що пов'язане з економічною та політичною кризою. Якщо в останньому виді страхування основним суб'єктом інфраструктури ринку страхування відповідальності є банк, який здійснює функції страхового агента, то у зв'язку з цим у 2011 році було сформовано Правила співробітництва банків та страховиків, пов'язаного з кредитуванням, орієнтовані на закріплення прозорих, недискримінаційних правил поведінки банків, страховиків, інших зацікавлених осіб в період надання банком кредитів, підписання та подальшого виконання позичальником і страховиком договорів страхування, згідно з якими банк є вигодонабувачем, а також окреслюють правила й механізми здійснення ефективної співпраці між банками та страховиками [14]. Об'єктивна необхідність у цих правилах роз'яснюється існуванням «високого ступеня залежності страхового бізнесу від банківської діяльності» [15].

Щодо структури ринку обов'язкового страхування відповідальності перед третіми особами, то найбільшого поширення отримали обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, впровадження якого пов'язане зі збільшенням чисельності

транспортних засобів, що є наслідком нарощення аварійності на дорогах. Так, за 2017 рік було зафіксовано дорожньо-транспортних пригод (ДТП) на 2,4% більше, ніж за 2016 рік, а саме:

- чисельність ДТП з потерпілими зросла на 1,6%;
- кількість загиблих у ДТП збільшилась на 0,6%;
- обсяги травмованих у ДТП зросли на 3,2%.

У 2018 році становище дещо покращилось, оскільки кількість ДТП впала на 7,6%, а кількість з ДТП з потерпілими скоротилась на 1,7% [16; 17].

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, у вітчизняного страхового ринку були внутрішні причини, ризики, які реалізувались низкою протиріч, які не вирішились, а призвели до фінансової кризи. По-перше, це протиріччя між високими темпами зростання страхових премій і відносно низькою капіталізацією страховиків. По-друге, протиріччя між високими темпами зростання страхової премії та низькою рентабельністю страхових операцій, яка є наслідком неправильної методології під час оцінювання фінансових результатів діяльності страхових організацій. По-третє, протиріччя між високими темпами розвитку й нерозвинутою системою продажів страхових послуг. По-четверте, протиріччя між високими темпами розвитку страхових організацій та відсутністю ефективних форм управління, що значною мірою породжено дефіцитом кваліфікованих фахівців, а також відсутністю пріоритетного інтересу з боку акціонерів страхової компанії до її результатів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Нацкомфінпослуг. URL: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.htm> (дата звернення: 15.01.2020).
2. Консолідовані звітні дані // Нацкомфінпослуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html> (дата звернення: 15.01.2020).
3. Insurance business written in their reporting country: Premiums written by classes of non-life insurance. *OECD Statistics*. URL: <http://stats.oecd.org> (дата звернення: 16.01.2020).
4. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. *LIGA:ZAKON*. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960085.html (дата звернення: 16.01.2020).
5. Insurance M&A outlook. The deal and scape continues to evolve. *Deloitte*. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/financial-services/us-fsi-ma-insurance-outlook-2018.pdf> (дата звернення: 18.01.2020).
6. Житар М. Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній. *Схід*. 2016. Вип. 1 (141). С. 13–17.
7. Ткаченко Н., Кривицька О. Сучасна прагматика страхового посередництва при страхуванні життя в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2017. № 5 (194). С. 45–50.

8. Украинские страховики жизни объединились в «Проект Жизнь» для лоббирования интересов лайфового рынка. *Фориншурер*. 2017. URL: <https://forinsurer.com/news/17/12/26/35730> (дата звернення: 18.01.2020).

9. Житар М., Саламаха Ю. Сучасні тенденції інноваційної діяльності на страховому ринку. *Статистичне та експертно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком економіки і соціальної сфери. Сучасні комп'ютерні технології аналізу даних та статистики* дані IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 5 грудня 2018 року). Чернігів, 2018. С. 127–129.

10. Insurance business written in there porting country: Premiums written by classes of non-life insurance. *OECD Statistics*. URL: <http://stats.oecd.org> (дата звернення: 20.01.2020).

11. Шолойко А. Ринок страхування відповідальності в Україні та його інфраструктура. *Економіка і фінанси*. 2018. № 2. С. 112–120.

12. Болдова А., Пухальська Н., Паламарчук Т. Страхування в Україні: огляд вітчизняного ринку. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 3 (08). С. 135–138.

13. Правила співробітництва банків та страховиків, пов'язаного з кредитуванням. *УКБС*. URL: <http://ukbs.org.ua/index.php?get=126> (дата звернення: 20.01.2020).

14. Виговська Н., Полчанов А., Виговський В. Моделювання впливу банківських установ на розвиток страхових компаній. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 28-2. С. 97–100.

15. Статистика ДТП в Україні за 2017–2018 рр. *Патрульна поліція*. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka> (дата звернення: 20.01.2020).

16. Компанія «КОРИС Україна» подвела итоги работы технического ассистанса в 2016 году. *Фориншурер*. 2017. URL: <https://forinsurer.com/news/17/02/14/34872> (дата звернення: 25.01.2020).

17. Богриновцева Л., Житар М., Чамор Г. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 7–19.

REFERENCES:

1. Informatsiia pro stan i rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy. *Natskomfinposluzh* (2018) [Electronic resource]. Available at: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.htm> (accessed 15 January 2020).

2. Konsolidovani zvitni dani. *Natskomfinposluzh* (2018) [Electronic resource]. Available at: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html> (accessed 15 January 2020).

3. Insurance business written in there porting country: Premiums written by classes of non-life insurance. *OECD Statistics* [Electronic resource]. Available at: <http://stats.oecd.org> (accessed 16 January 2020).

4. Pro strakhuvannia : Zakon Ukrainy vid 07.03.1996 roku № 85/96-VR. *LIGA:ZAKON* (1996) [Electronic resource]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960085.html (accessed 16 January 2020).

5. Insurance M&A outlook. The deal and scape continues to evolve. *Deloitte* (2018) [Electronic resource].

Available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/financial-services/us-fsi-ma-insurance-outlook-2018.pdf> (accessed 18 January 2020).

6. Zhytar M. (2016). *Metodychni aspekty upravlinnia ryzykamy strakhovykh kompanii* [Methodological aspects of insurance companies risk management] *Skhid*, vol. 1 (141), pp. 13–17.

7. Tkachenko N., Kryvytska O. (2017). *Suchasna prahmatyka strakhovoho poserednytstva pry strakhuvanni zhyttia v Ukraini* [Modern pragmatics of insurance mediation in life insurance in Ukraine] *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, vol. 5 (194), pp. 45–50.

8. Ukrainskie strakhoviki zhizni ob'edinilis' v "Proekt Zhizn'" dlya lobbirovaniya interesov layfovogo rynku. *Forinshurer* (2017). [Electronic resource] Available at: <https://forinsurer.com/news/17/12/26/35730> (accessed 18 January 2020).

9. Zhytar M., Salamakha Yu. (2018). *Suchasni tendentsii innovatsiinoho diialnosti na strakhovomu rynku* [Modern tendencies of innovative activity in the insurance market] *IV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Statystychne ta ekspertno-analitychne zabezpechennia upravlinnia stalym rozvytkom ekonomiky i sotsialnoi sfery. Suchasni kompiuterni tekhnolohii analizu danykh ta statystyky"*. Chernihiv, pp. 127–129.

10. Insurance business written in there porting country: Premiums written by classes of non-life insurance. *OECD Statistics*. (2018) [Electronic resource]. Available at: <http://stats.oecd.org> (accessed 20 January 2020).

11. Sholoiko A. (2018). *Rynok strakhuvannia vidpovidalnosti v Ukraini ta yoho infrastruktura* [Liability insurance market in Ukraine and its infrastructure] *Ekonomika i finansy*, vol. 2, pp. 112–120.

12. Boldova A., Pukhalska N., Palamarchuk T. (2018). *Strakhuvannia v Ukraini: ohliad vitchezniianoho rynku* [Insurance in Ukraine: an overview of the domestic market] *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 3 (08), pp. 135–138.

13. *Pravyla spivrobotnytstva bankiv ta strakhovykh, poviazanoho z kredyтуванням*. *УКБС*. (2018) [Electronic resource]. Available at: <http://ukbs.org.ua/index.php?get=126> (accessed 20 January 2020).

14. Vyhovska N., Polchanov A., Vyhovskyi V. (2018). *Modeliuvannia vplyvu bankivskykh ustanov na rozvytok strakhovykh kompanii* [Modeling the influence of banking institutions on the development of insurance companies] *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 28-2, pp. 97–100.

15. *Statystyka DTP v Ukraini za 2017-2018 rr.* (2018). *Patrulna politsiia*. [Electronic resource]. Available at: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka> (accessed 20 January 2020).

16. *Kompaniya "KORIS Ukraina" podvela itogi raboty tekhnicheskogo assistansa v 2016 godu*. *Forinshurer*. 2017. (2017) [Electronic resource] Available at: <https://forinsurer.com/news/17/02/14/34872> (accessed 25 January 2020).

17. *Bohrinovtseva L., Zhytar M., Chamor H.* (2019). *Finansova stiikest strakhovykh kompanii: upravlinnia ryzykamy* [Financial sustainability of insurance companies: risk management] *Zbirnyk naukovykh prats Universtyetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, vol. 1, pp. 7–19.